

УДК378.147:33

Валентина ЯЦЕНКО,

*Комунальний заклад “Харківська гуманітарно-педагогічна академія”
Харківської обласної ради, м. Харків*

РОЗРОБКА МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ “ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ” У СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Розвиток в Україні ринкових відносин вимагає відповідної підготовки студентів педагогічних ВНЗ. Розуміння економічних процесів від рівня окремого громадянина до макроекономіки дає можливість кожній людині свідомо будувати свою власну стратегію поведінки. Аналіз змісту державних стандартів вищої освіти та підготовки бакалаврів, реального освітнього процесу на факультетах підготовки майбутніх педагогів педагогічних ВНЗ дає змогу зробити висновок про те, що економічна підготовка майбутніх педагогів проводиться на задовільному рівні, але певним питанням не приділено достатньої уваги, знижує рівень економічної підготовки. Тобто намітилась суперечність між зростаючими вимогами суспільства до соціально-економічної підготовки майбутнього вчителя і недостатнім її рівнем сформованості. У своєму дослідженні розробку методики формування економічної компетентності майбутніх педагогів розглядаємо як сукупність обставин, об'єктів, заходів, необхідних для ефективного здійснення професійної діяльності.

Ключові слова: компетентність, економічна компетентність, проблеми, міжпредметні зв'язки.

© Яценко В.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Одним з основних завдань сучасної системи освіти є формування конкурентоспроможного молодого фахівця, який уміє не тільки застосовувати власні знання, а й готовий змінюватися і пристосовуватися до нових потреб ринку праці, оперативно отримувати необхідну інформацію, швидко приймати ефективні рішення та навчатися впродовж усього життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. З огляду на розв'язання даної проблеми актуальними є праці багатьох науковців. На сьогодні чимало праць наукового і прикладного характеру спрямовані на дослідження педагогічних проблем, пов'язаних з формуванням економічної компетентності та забезпечення її належної якості. До них слід віднести роботи: Л. І. Бондаревої, М. В. Вачевського, І. А. Кінаш, А. М. Колода, Т. М. Писаренка, Н. В. Ткаченко, В. С. Пономаренка, О. Т. Шпака та ін. Питання економічної компетентності у майбутніх педагогів у контексті безперервної освіти розглядають Р. П. Жадан, В. В. Кулішов, О. В. Черняков, О. М. Суміна та ін.

Мета статті – розробити методiku формування економічної компетентності під час вивчення дисципліни “Економічна теорія” у студентів педагогічних ВНЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження. У своєму дослідженні розробку методики формування економічної компетентності майбутніх педагогів розглядаємо як сукупність обставин, об'єктів, заходів, необхідних для ефективного здійснення професійної діяльності.

Пропонуємо удосконалити методiku формування економічної компетентності під час вивчення дисципліни “Економічна теорія” заходами інформаційних комп'ютерних технологій навчання.

До структурних елементів удосконаленої методики входять:

– мета: Комплексне вивчення економічних відносин як форми суспільного виробництва, пізнання основ економічного життя суспільства у взаємозв'язку з потребами та інтересами людей, вивчення проблем ефективного використання суспільством обмежених виробничих ресурсів і шляхів досягнення максимальних кінцевих результатів для задоволення людських потреб, що невпинно зростають.

Отримання систематизованих психолого-педагогічних знань та вмій, необхідних як для професійної педагогічної діяльності з використання знань, набутих при викладанні економічної теорії, так і для підвищення загальної компетенції у міжособистісних стосунках.

Отримання систематизованих психолого-педагогічних знань та вмій, необхідних як для професійної педагогічної діяльності з використання знань, набутих при викладанні економічної теорії, так і для підвищення загальної компетенції у міжособистісних стосунках;

– зміст навчання: організація компетентісно-орієнтованого навчання для формування економічної компетентності під час вивчення дисципліни: “Економічна теорія”;

реалізація компетентісно-орієнтованого змісту економічної підготовки відповідно до реальних професійних функцій і завдань;

активізація навчально-пізнавальної діяльності на основі дослідницького пошуку й індивідуалізації економічних компетентній та її підготовки;

– методи навчання традиційні та інноваційні:

словесні (діалог) – дозволяє підвищити рівень освіти, розвиває студентів, формує навички та вміння, що будуть використовуватись ними у подальшій професійній діяльності;

навчальні дискусії – ефективні при вивченні складного та об’ємного матеріалу. Групу студентів розбивають на невеликі підгрупи (від 5 до 10 осіб) і пропонують на розгляд певні економічні ситуації. Перевагами методу навчальних дискусій є не лише закріплення матеріалу, використання власного досвіду студентів, уміння використовувати знання з однієї галузі в іншій, але й розвиток комунікативних здібностей, командного духу, самостійності мислення. Цей метод також допомагає студентам виявляти ініціативність, генерувати велику кількість ідей;

casestudy – актуальність даного методу полягає в такому: у наш час розвиток освіти спрямований не стільки на отримання знань, скільки на розвиток у студента професійних навичок та вмій, формування нового мислення. Метод casestudy дозволяє вирішити такі завдання: виділення комплексу проблем конкретної ситуації; визна-

чення її структури; визначення чинників, що зумовили виникнення даної ситуації; її моделювання; побудова системи оцінок, прогнозування майбутнього стану; розробка рекомендацій та програми дій стосовно вирішення ситуації. Застосування методу аналізу ситуацій сприяє удосконаленню аналітичного мислення студентів; результатом є не лише знання, а й навички професійної діяльності;

тренінг – забезпечує інтенсивне засвоєння необхідних умінь у процесі активної творчої діяльності й створює сприятливий для розвитку особистості контекст;

рольові та ділові ігри – за допомогою ігор можна змоделювати реальні процеси, які відбуваються в економіці. Основна перевага навчальних ігор – можливість застосування теоретичних знань на практиці. Безсумнівно ефективними є рольові ігри, оскільки студент має змогу самостійно розкрити суть конкретної ролі. На основі навчальних ігор розвинувся новий напрям економіки – експериментальна економіка. Специфіка експериментальної економіки полягає в тому, що вона торкається питань, дослідження яких незавершене. Завдяки цьому даний напрям економіки постає джерелом різноманітних педагогічних інновацій;

використання художніх тематичних фільмів, відеофільмів – дозволяє підвищити рівень освіти, розвиває студентів, формує навички та вміння, що будуть використовуватись ними у подальшій професійній діяльності. Фільми покращують увагу та пам'ять студентів, вони починають більше цікавитись економічними питаннями, оскільки бачать зв'язок між теорією та реальністю [1]. Фільми дають змогу побачити проблему візуально, краще зрозуміти її та зробити об'єктивні висновки, які стануть основою для формування альтернативних підходів до вирішення конкретної проблеми чи прийняття певного управлінського рішення щодо визначеної ситуації. Використання фільмів у навчальному процесі також дає змогу студентам продемонструвати вміння критичного мислення;

активне навчання – це група навчальних технік, які спрямовані на вдосконалення викладацького процесу [2]. Ефективність та успішність застосування методу активного навчання в першу чергу зале-

жить від того, наскільки чітко студенти усвідомлюють цілі такого навчання, беруть активну участь у ньому. Перевага цього методу полягає в тому, що студенти не лише чують факти, але й застосовують їх. Позитивними результатами використання методу активного навчання у викладанні економічних дисциплін є краще розуміння економічних концепцій, покращення здатності запам'ятовувати економічні терміни, підвищення ентузіазму студентів та задоволення від навчання;

– засоби навчання:

електронний підручник – підручник, що виконаний в електронному (цифровому) форматі HTML, який допускає гіперпосилання, графіку, мову диктора, реєстраційні форми, інтерактивні завдання, мультимедійні ефекти; включення елементів анімації та комп'ютерних ігор; забезпечує інтерактивність, режим самонавчання, можливість самоконтролю, поширюється на компакт-дисках (CD-ROM) [3]. Декілька електронних підручників утворюють електронну бібліотеку.

Електронна бібліотека створюється у вигляді централізованого сховища, побудованого на поєднанні машинної пам'яті, мікроносіїв і засобів передавання інформації. Інформація шукається в системі 4 запам'ятовуючих пристроїв за допомогою відповідних методів пошуку. До інформаційних ресурсів належать інформаційно-навчальні матеріали, лекції, словники, посилання на літературні джерела, посилання на віддалені мережеві ресурси (бази даних, WWW-сервери, програмне забезпечення та ін.) Ці інформаційні ресурси є основною складовою електронних курсів – навчальних курсів, поданих мовою HTML [3].

Internet (Inet, I-net, Net) – Інтернет, мережа, “мережа мереж”, глобальна комп'ютерна мережа, що використовує стандартизовані протоколи й об'єднує понад 50 тисяч мереж. Її попередницею була мережа ARPAnet [1]. У сучасному Інтернеті будь-який учень або вчитель зможе потрапити на будь-який необхідний освітній ресурс у будь-який час із будь-якого місця земної кулі. Технології освіти майбутнього, за сьогоднішніми прогнозами, будуть будуватися на основі ділових ігор у мережі й досягнень мультимедіа, а освітні ресурси будуть доступні й відкриті для користувачів. Навчання стане мобільним і буде проходи-

ти як індивідуально, так і у командах. Більшу роль буде грати зв'язок через Інтернет. Перспективні вчителі розуміють простоту й ефективність таких сучасних освітніх інструментів, як Вікіпедія, блоги, підкасти та ін. і вже повноцінно їх використовують. Аудіо- та відеоматеріали стануть однією з основ модернізації освіти. Наприклад, навіть зараз все частіше в навчальні матеріали входять аудіокнижки, які можна прослухати на iPod або mp3-плеєрі. Мобільність і велика кількість контенту, який можна розмістити на сучасні носії, сприятиме підвищенню інформованості та ерудитії [2].

Електронні навчальні курси присвячені вивченню якої-небудь окремої дисципліни. Крім інформаційних матеріалів, вони повинні містити ще й матеріали для організації контролю та самоконтролю завдання для самостійного виконання, питання для самоконтролю, тести тощо. Електронний навчальний курс виконується в форматі, який допускає гіперпосилання, графіку, анімацію, реєстраційні форми, інтерактивні завдання мультимедійні ефекти. Він варіативний щодо виконання, йому можна надати будь-якої зручної для читання форми – колір фону, тексту, розмір шрифту, за необхідності за допомогою принтера можна роздрукувати частину підручника або видати його необхідним тиражем.

Для визначення місця інноваційних засобів навчання у системі засобів навчання та в навчальному процесі слід урахувувати те, що їх застосування:

- сприяє розвитку у студентів наочно-образного мислення;
- стимулює увагу (мимовільну і довільну) на етапі подання навчального матеріалу;
- активізує навчально-пізнавальну діяльність студентів;
- допомагає пов'язати теоретичні питання з практикою;
- збільшує можливості показу практичних застосувань явищ, які безпосередньо не можуть спостерігатись на занятті;
- створює можливості для моделювання процесів і явищ;
- дає змогу в найбільш доступній формі систематизувати й класифікувати явища із застосуванням схем, таблиць, спеціальним чином форматowanego тексту тощо;

сприяє формуванню мотивації навчання, підвищує інтерес до навчання, створює установку на ефективне навчання;

допомагає досить швидко й просто оцінити рівень засвоєння навчального матеріалу суб'єктами навчання і групою у цілому;

– форми навчання:

навчальні заняття – лекції, лабораторні, практичні, семінарські заняття, комп'ютерний практикум та консультації;

виконання індивідуальних завдань – проводиться з окремими студентами, які виявили особливі здібності в навчанні та схильність до науково-дослідної роботи і творчої діяльності з метою підвищення рівня їх підготовки та розкриття індивідуального творчого обдарування, а також зі студентами, які мають певні проблеми (відставання у навчанні). Індивідуальні навчальні заняття організуються у позанавчальний час за окремим графіком, складеним кафедрою;

практика – необхідний компонент підготовки фахівців певного освітньо-кваліфікаційного рівня. Метою практики є оволодіння студентами сучасними методами, формами організації та знаряддями праці в галузі їх майбутньої професії, формування у них професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних виробничих умовах, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності;

самостійна робота студента (СРС) є основним засобом засвоєння навчального матеріалу у вільний від аудиторних занять час.

Самостійна робота студента включає: опрацювання навчального матеріалу, виконання індивідуальних завдань, науково-дослідну роботу.

Принципи організації удосконаленого навчального процесу:

принцип розвиваючого і виховного характеру навчання;

принцип науковості змісту і методів навчального процесу, що відображає взаємозв'язок з сучасними науковими знаннями і практикою демократичного устрою суспільства;

принцип систематичності й послідовності в оволодінні досягненнями науки, економічної культури, досвіду діяльності надає систем-

ного характеру навчанню, теоретичним знанням і практичній діяльності студентів;

принцип свідомого засвоєння знань. Основою цього принципу слугують встановлені наукою закономірні положення: істинною сутністю людської освіченості є глибокі й самостійно осмислені знання, набуті шляхом інтенсивного напруження власної розумової діяльності; свідоме засвоєння знань студентів залежить від низки умов і факторів: мотивів навчання, рівня і характеру пізнавальної активності студентів, організації навчально-виховного процесу і управління пізнавальною діяльністю студентів, використовуваних викладачем методів і засобів навчання та ін.; власна пізнавальна активність студента є важливим фактором навчання і виявляє вирішальний вплив на темп, глибину і міцність оволодіння навчальним матеріалом;

принцип активності й самостійності. Установлено: чим активнішою і більш самостійною є діяльність студента, тим вищою є якість засвоєння. Активність студента може бути внутрішньою, коли, зрозумівши суть визначеної проблеми, студент свідомо й наполегливо шукає шляхи її вирішення; а є й зовнішня, метушливо-показна, коли він механічно виконує вказівки викладача;

принцип наочності, єдності конкретного й абстрактного – один з найдавніших і найважливіших принципів дидактики, який означає, що ефективність навчання залежить від цілеспрямованого залучення органів відчуттів до сприймання і переробки навчального матеріалу;

принцип доступності навчання вимагає врахування особливостей розвитку студентів, аналізу матеріалу з точки зору їх можливостей і такої організації навчання, щоб вони не відчували інтелектуальних, моральних, фізичних перевантажень;

принцип ґрунтовності вимагає, щоб знання міцно запам'ятовувалися студентами, стали б частиною їх свідомості, основою звичок поведінки;

принцип зв'язку навчання з життям, з практикою розбудови демократичного суспільства вимагає, щоб процес навчання стимулював студентів використовувати отримані знання на практиці, аналізувати і перетворювати навколишню дійсність, виробляти власні погляди.

Висновки. Стратегія розробки та впровадження компетентнісно-орієнтованого навчання передбачає розробку моделей з упровадження такого навчання, створення навчально-методичного забезпечення науково обґрунтованої системи компетентнісно-орієнтованого навчання з організацією дослідницької діяльності, розробкою та використанням комплексу компетентнісно-орієнтованих форм і методів навчання щодо формування економічної компетентності майбутніх педагогів. Для реалізації поставленої мети в процесі навчання використовувалися навчальні ситуації, що передбачали “включення” у професійну діяльність, стимулювання мотивації досягнень – основи внутрішньої позитивної мотивації, що відображає прагнення до набуття сучасних знань, розвитку та самовдосконалення в професійній діяльності, готовність ухвалювати ефективні професійні рішення.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Дослідження можуть бути використані для вдосконалення процесу економічної підготовки під час вивчення дисципліни “Економічна теорія” студентів педагогічних ВНЗ, розроблення навчальних програм і навчально-методичного забезпечення економічної підготовки студентів педагогічних ВНЗ.

Список використаної літератури

1. Козырева О. А. Концептуальная модель развития профессиональной компетентности педагога / О. А. Козырева // Воспитание и обучение детей с нарушениями развития. – 2004. – № 6. – С. 3–10.
2. Пометун О. І. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти / О. І. Пометун // Рідна школа. – 2005. – № 1. – С. 65–69.
3. Топузов О. Компетентнісний підхід до навчання / О. Топузов, Л. Вішкініні // Географія та основи економіки в школі. – 2011. – № 5. – С. 34–37.

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Харківська А. А.

Стаття надійшла до редакції 9.12.2016.

Яценко В. **Разработка методики формирования экономической компетентности при изучении дисциплины “Экономическая теория” у студентов педагогических высших учебных заведений**

Развитие в Украине рыночных отношений требует соответствующей подготовки студентов педагогических вузов. Понимание экономических процессов от уровня отдельного гражданина к макроэкономике дает возможность каждому человеку сознательно строить свою собственную стратегию поведения. Анализ содержания государственных стандартов высшего образования и подготовки бакалавров, реального образовательного процесса на факультетах подготовки будущих педагогов педагогических вузов позволяет сделать вывод о том, что экономическая подготовка будущих педагогов проводится на удовлетворительном уровне, но определенным вопросам не уделено достаточного внимания, что снижает уровень экономической подготовки. То есть наметилось противоречие между растущими требованиями общества к социально-экономической подготовке будущего учителя и недостаточным ее уровнем сформированности. В своем исследовании разработку методики формирования экономической компетентности будущих педагогов рассматриваем как совокупность обстоятельств, объектов, мероприятий, необходимых для эффективного осуществления профессиональной деятельности.

Ключевые слова: компетентность, экономическая компетентность, проблемы, межпредметные связи.

Yatsenko V. **Development of a technique of formation of economic competence in the study subjects “Economic theory” of students of pedagogical universities**

The development of market relations in Ukraine requires appropriate training of students pedagogical universities. The understanding of economic processes on an individual level to the macro enables each person consciously build their own strategy of behavior. Analysis of the content of public higher education and bachelors, real educational process for faculties training future teachers pedagogical universities allows to conclude that the economic preparation of future teachers performed satisfactorily, but some

issues are not given sufficient attention, reduces economic training. That there has been a discrepancy between the increasing demands of society to the social and economist raining of future teachers and inadequate its level of development. In their study, the development of methods of forming the economic competence of future teachers see as a set of circumstances, objects, measures necessary for the effective exercise of the profession.

Offers improved methods of forming economic expertise in the study of discipline “Economictheory” means information technologies training.

Strategy development and implementation of a competency-based learning involves the development of models with the introduction of competency-based learning, the creation of teaching of science-based system of competency-based learning with the organization of research, development and use of complex competency-oriented forms and methods on the formation of economic competence future teachers. To achieve this goal in the studies used learning situations that provide for “inclusion” in professional activities, promotion of motivation achievements – the basis of internal positive motivation, expressing the desire for acquiring modern knowledge, development and learning in professional activity, readiness to adopt effective professional solutions.

Keywords: *competence, economic competence, problems, interdisciplinary communication.*